

III БОБ. «ИЖТИМОЙ ПРОФИЛАКТИКА НАФТАЛИГИ»НИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА О‘ТКАЗИШ ТАРТИБИ

1. Туман (шабар) ҳокимлари о‘з ҳудудини о‘рганиш давомида аниқланган масалаларнинг долзарблигидан келиб чиқсан ҳолда «Ижтимоий профилактика нафталиги»ни бир ойда бир маротаба о‘тказиш нақида таклифларни шакллантиради ва тегишлилиги бо‘йича Қорақалпог‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимига киритади. Бунда:

(а) таклифлар бевосита криминоген вазияти оғ‘ир, уч ва беш йилдан буён «қизил» тоифада қолаётган, аёллар жиноятчилиги, спиртли ичимлик ва гиёхвандликка ружу до‘йган шахслар жиноятчилиги ҳамда судда низолашаётган оиласлар салмог‘и энг юори бо‘лган мажаллаларни қамраб олишга қаратилади;

Туман (шабар) ҳокимлари о‘з ҳудудидаги ҳолатни доимий о‘рганиб боради. Агар ҳудудда жиноятчилик билан бод‘лиқ муаммолар долзарб бо‘либ қолса, шунга қараб ойда камида бир марта «Ижтимоий профилактика нафталиги»ни о‘тказиш бо‘йича таклифлар тайёрлайди.

Бу таклифлар Қорақалпог‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимлигига киритилади.

Ушбу нафталиклар асосан қуйидаги ҳудудларда о‘тказилади:

1) жиноят содир этиш эҳтимоли юори бо‘лган ҳудудларда;

2) охирги уч ва беш йил ичида «қизил» тоифага киритилган ҳудудлар;

3) такрорий жиноят содир этган шахслар ко‘п бо‘лган маҳаллалар;

4) спиртли ичимлик, гиёҳвандлик каби иллатлар кенг тарқалган жойлар;

5) суд томонидан жазоланиб, лекин жамиятдан ажратилмаган шахслар ко‘п яшайдиган жойлар.

Содда қилиб айтганда, давлат идоралари жиноят ко‘п бо‘лаётган, муаммоси оғ‘ир маҳаллаларни аниqlаб, о‘ша жойларда тарғ‘ибот, ташвиқот, тушунтириш, профилактик ишларни кучайтиради.

(б) таклифда нафталик о‘тказилиши режалаштирилган маҳаллаларда амалга ошириладиган чора-тадбирларнинг аниқ механизми, муддати, ижрочиси ва молиявий манбаси ко‘рсатилиши лозим.

Ушбу банд маҳалла инфратузилмасини ривожлантириш, аҳоли фаровонлигини ошириш ва маҳаллаларда хавфсиз, барқарор муҳит яратишни мақсад қиласди. Банд қуидаги вазифаларни бажаришни талаб этади: нар бир туман ва шаҳар маҳалласи учун нафталик чора-тадбирлар режасини шакллантириш, чора-тадбирларнинг аниқ механизми, муддати, ижрочиси ва молиявий манбаларини белгилаш.

Чора-тадбирларнинг механизми маҳалладаги мавжуд муаммоларни аниqlаш ва уларни ҳал қилишга қаратилган бо‘либ, масалан: яшил ҳудудлар яратиш, мактаб ва боб‘ча инфратузилмасини яхшилаш, йо‘л ва электр тармоқларини таъмирлаш каби ишлардан иборат бо‘лади. Нар бир чора-тадбирнинг бошланиш ва якунланиш муддати аниқ

белгиланиши, масъул шахслар ёки ташкилотлар (туман ҳокимлиги, маҳалла фуқаролар йиг‘ини, депутатлар, маҳалладаги тадбиркорлар) ко‘рсатилиши шарт.

Молиявий манбалар аниқ белгиланиши лозим: туман ва вилоят бюджети, депутатлар ташаббуси, маҳалла жамғармаси, маҳаллий солиқлар (мол-мулк ва ер солиг‘и)нинг тегишли улуши, О‘збекистон Республикаси бюджет то‘г‘рисидаги қонунига ко‘ра Республика бюджетига йо‘налтириладиган айрим солиқ тушумларининг бир қисми ва бошқа манбалар ҳисобга олинади.

Ушбу банд ижроси бо‘йича О‘збекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 26 декабрдаги **PQ-458-сон** қарорида маҳалла бюджети тизими орқали молиявий имкониятларни кенгайтириш белгиланган. Туманларда мол-мулк ва ер солиг‘идан (нотурар жойлар бундан мустасно) ундирилган маблаг‘нинг **10 фоизи** маҳалла жамғармаларига йо‘налтирилади.

О‘збекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 26 декабр кунидаги Мурожаатномасида белгиланганидек:

- 2026 йилда танлаб олинган 33 туман ва 330 маҳаллага **8,5 триллион со‘м маблаг‘** ажратилади;

- депутатлар орқали ҳудуд, жумладан маҳалладаги муаммоларни ҳал қилиш учун **500 миллиард со‘м** (хар бир депутатга 3,3 миллиард со‘мдан) ажратилади, қо‘шимча «яшил ҳудуд» яратиш ташаббусларига 330 миллион со‘м ажратилади;

- даромадларнинг прогнозга нисбатан ошириб бажарилган қисмининг **50 фоизи**, экин ерларини ижарага бериш ва бозорлардан тушумлар ҳам то‘лиқ туман бюджетига берилади;

- вилоят, туман һокимларига самарасиз ва бир-бирини такрорлайдиган штат бирликларни қисқартириб, тежалган маблаг‘ни аҳоли о‘ртага қо‘йган масалаларни һал қилиш учун ажратишга рухсат этилади. Бу орғали туманлар бюджетида йилига **5 триллион** со‘млик қо‘шимча манба шаклланади ва у маҳаллалар инфратузилмасини яхшилашга сарфланади;

- маҳалла инфратузилмасини ривожлантириш мақсадида **20 триллион** со‘м вилоятларнинг о‘зига ажратилиб, бу маблаг‘ларнинг һар бир со‘ми қайсиdir туман учун эмас, балки маҳаллада иш о‘ринлари яратадиган, аҳолини даромадли қиласидиган аниq лойиҳаларга йо‘налтирилади;

Умуман олганда, ушбу банд маҳаллаларни нафталик режа асосида ижтимоий профилактика ва инфратузилма ривожлантириш тизимиға киритади. У маҳалла даражасида чора-тадбирларнинг аниq механизми ва муддатларини белгилаш, ижрочилар ва масъул шахсларни аниqlаш, молиявий манбаларни ко‘рсатиш ва ресурсларни самарали ишлатиш орғали маҳаллаларда иш о‘ринлари яратиш, яшил нудудлар ташкил этиш ва тадбиркорлик инфратузилмасини ривожлантиришни таъминлайди. Натижада, бу банд туман ва маҳалла даражасида реал натижага эришиш, ресурсларни оқилона ишлатиш ва аҳоли фаровонлигини ошириш имконини беради.

2.Барча туман (шаҳар) һокимликларидан келиб тушган таклифларга асосан «Ижтимоий профилактика нафталиги»ни **Qoraқалпог‘истон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри туман (шаҳар)ларида о‘тказиш һақида **Qoraқалпог‘истон Республикаси****

Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаһри һокимларининг фармойиши қабул қилинади.

«Ижтимоий профилактика һафталиги»ни ташкил этишнинг һуқуций ва ташкилий тартиби баён этилган. Яъни, барча туман ва шаһар һокимликларидан келиб тушган таклифлар умумлаштирилиб, тадбирни о‘тказиш зарурати асосланади. Шу асосда Қорақалпог‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар һамда Тошкент шаһри һокимлари томонидан тегишли фармойиш қабул қилинади. Мазкур фармойиш «Ижтимоий профилактика һафталиги»ни ҳудудларда расман о‘тказишга һуқуций асос бо‘либ хизмат қиласди. Шу орқали тадбирларни мувофиқлаштириш, масъул ижрочиларни белгилаш ва чора-тадбирларни тизимли амалга ошириш таъминланади.

3. Фармойиша «Ижтимоий профилактика һафталиги» о‘тказиладиган кунлар һафта һисобида туманлар ва маҳаллалар кесимида иловага мувофиқ белгиланади.

Ушбу бандда «Ижтимоий профилактика һафталиги»ни о‘тказиш муддатлари аниқ тартибга солиниши назарда тутилган. Фармойиша тадбир о‘тказиладиган кунлар һафта һисобида белгилаб до‘йилиб, улар туманлар ва маҳаллалар кесимида тақсимланади. Бу маълумотлар фармойишга илова қилинган жадвал ёки ро‘йхат асосида расмийлаштирилади. Мазкур тартиб тадбирларни режали, изчили ва мувофиқлаштирилган һолда о‘тказишга хизмат қиласди. Шунингдек, масъул ташкилотлар ва иштирокчиларнинг о‘з вақтида тайёргарлик ко‘риши һамда аҳолининг хабардорлигини таъминлаш имконини яратади.

4. Фармойиш ижросини таъминлашга шахсан туман (шаһар) һокимлари масъул этиб белгиланади ва

Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlari va Toshkent shahri hokimliklariida tashkiлий qo‘mita va idoralararo iшчи guruh tuziladi.

Мазкур соидага мувофиқ, қабул қилинган фармойишнинг амалда то‘лиқ ва самарали ижро этилишини таъминлаш бо‘йича шахсий жавобгарлик туман (шахар) ҳокимларига юкланмоқда. Бу ерда «шахсан масъул этиб белгиланади» деган ибора ҳокимнинг ижро жараёнида фаат умумий раһбар сифатида эмас, балки ижро натижаси учун индивидуал жавобгар мансабдор шахс сифатида иштирок этишини англатади. Бунда ҳоким фармойиш ижросини ташкил этиш, назорат қилиш, тегишли хизматларни жалб этиш һамда камчиликларга о‘з вақтида чора ко‘риш мажбуриятини олади.

Шу билан бирга, фармойиш ижросини мувофиқлаштириш ва тизимли амалга ошириш мақсадида Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlari va Toshkent shahri hokimliklari huzuriда ташкилий qo‘mita һамда idoralararo iшчи guruh tuziliши назарда тутилган. Ташкилий qo‘mita, одатда, умумий стратегияни белгилаш, устувор вазифаларни аниqlаш ва ижро жараёнини мувофиқлаштириш функцияларини бажаради. Идоралараро iшчи guruh эса турли давлат органлари ва ташкилотлар о‘rtасидаги һамкорликни таъминлаш, маълумот алмашиш, амалий муаммоларни һал қилиш ва фармойишда белгиланган вазифаларнинг жойларда бажарилишини назорат қилишга хизмат қиласди.

Шундай қилиб, мазкур норма орғали фармойиш ижросини таъминлашда якка тартибдаги шахсий жавобгарлик (туман/шахар ҳокими) ва коллегиал-ташкилий

механизмлар (ташкилий қо‘мита ва идоралараро ишчи гуруҳ) уйғунлиги йо‘лга қо‘йилмоқда. Бу эса қарор ижросини кучайтириш, идоралараро мувофиқлашувни таъминлаш ва масъулиятни аниқ белгилашга қаратилган ھуқуций-ташкилий ёндашув һисобланади.

5. «Ижтимоий профилактика нафталиги» о‘тказиладиган жой ва аниқ сана һақида оммавий ахборот воситалари (ижтимоий тармоқлар) орғали аҳолига эълон қилинади.

«Ижтимоий профилактика нафталиги»ни самарали о‘тказиш учун маҳалла еттилигининг муҳим вазифаларидан бири унинг о‘тказиладиган жойи ва аниқ санаси һақида аҳолини олдиндан хабардор қилиш ҳисобланади. Бунинг учун маҳалла еттилиги аввало нафталик қайси маҳаллада, қайси бинода ёки очиқ майдонда о‘тказилиши ва унинг бошланиш һамда тугаш саналарини аниқ белгилаб олади. Шундан со‘нг ушбу маълумотларни содда ва тушунарли тилда тайёрлаб, ижтимоий тармоқлар орғали аҳолига етказиш ишларини ташкил этади. Хусусан, маҳалланинг Телеграм гуруҳлари, **Фасебоок** ва бошqa оммавий ахборот воситаларида эълон жойлаштирилиб, унда «Ижтимоий профилактика нафталиги»нинг мақсади, о‘тказиладиган жойи, аниқ санаси ва фуқаролар учун қандай имкониятлар яратилиши қисқача тушунтириб берилади. Шу билан бирга, ижтимоий тармоқлардан фойдаланмайдиган аҳолини һам қамраб олиш мақсадида маҳалла раиси, ёшлар етакчisi ва хотин-қизлар фаоллари томонидан хонадонма-хонадон юриб, оғ‘заки тушунтириш ишлари олиб борилади, маҳалла идораси, до‘конлар ва одамлар ко‘п йиғ‘иладиган жойларга эълонлар илинади. Эълон бериш жараёнида фуқаролар нафталик давомида бандликка ко‘маклашиш, һуқуций маслаҳат олиш, ижтимоий хизматлардан фойдаланиш имкониятига эга бо‘лиши алоҳида таъкидланади. Мазкур ишлар орғали аҳолининг барча қатламлари «Ижтимоий

профилактика нафталиги» хақида о‘з вақтида хабардор силинади ва уларнинг фаол иштироки таъминланади.

6.Нафталик «Обод ва хавфсиз маҳалла» тамойили асосида маҳаллаларда ижтимоий профилактика тадбирларини амалга ошириш тартиби то‘г‘рисидаги низомга мувофиқ о‘тказилади.

«Ижтимоий профилактика нафталиги» давомида силинадиган ишлар о‘збошимчалик билан эмас, балки аниқ тартиб-доидалар асосида амалга оширилади. Яъни:

- Маҳаллада хавфсизлик биринчи о‘ринда бо‘лади. Нафталик давомида жиноятчиликнинг олдини олиш, уруш-жанжаллар, оиласвий келишмовчиликлар, ичкиликбозлик, гиёҳвандлик каби салбий ҳолатларга йо‘л до‘ймасликка алоҳида эътибор берилади.

- Аҳолининг муаммоларига ечим топиш мақсад силинади. Фақат гапириш ёки йиғ‘илиш о‘тказиш билан чекланиб долинмайди. Ишсизлик, кам таъминланганлик, нужжат муаммолари, сог‘лиқ билан бод‘лиқ масалалар каби одамларни қийнаётган муаммоларни жойида ҳал қилишга наракат силинади.

- Барча идоралар биргаликда ишлайди. Ички ишлар, ҳокимлик, адлия, сог‘лиқни сақлаш, банклар, ёшлар ва хотин-қизлар билан ишлайдиган ташкилотлар маҳаллага чиқиб, аҳоли билан юзма-юз ишлайди.

- Тартиб ва қонунга қатъий риоя силинади. Нар бир тадбир белгиланган доидаларга асосланиб о‘тказилади. Ким нима иш қилиши кераклиги олдиндан аниқ бо‘лади, масъулиятсизликка йо‘л до‘йилмайди.

- Маҳалланинг ободлиги ҳам инобатга олинади. Фақат хавфсизлик эмас, балки маҳалланинг тозалиги,

ободончилиги, ко‘чалар, болалар майдончалари, ёшлар ва кексалар учун шароитлар һам эътибор марказида бо‘лади.

Оддий қилиб айтганда, «Ижтимоий профилактика һафталиги» — бу дод‘оз учун қилинган тадбир эмас, балки маҳаллада тинчлик, хавфсизлик ва одамларнинг розилигини таъминлаш учун тартиб билан, режа асосида, барча идоралар бирлашиб қилинадиган амалий ишлар һафталигидир.

**7.«Ижтимоий профилактика һафталиги»га
Qoraqalpog‘iston Республикаси, вилоят ва туман
(шаҳар) даражасидаги қўйидаги идора ва
ташкилотларнинг масъуллари жалб қилинади:**

**(а) адлия идоралари, sog‘лини сақлаш бо‘лимлари,
«Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари, ички ишлар
бо‘лимлари, прокуратура органлари, мактабгача ва
мактаб таълими бо‘лимлари, иқтисодиёт ва молия
бо‘лимлари, Ёшлар ишлари агентлигининг ҳудудий
бо‘линмалари, оила ва хотин-қизлар билан ишлаш
бо‘линмалари, банклар;**

Маҳалла раиси, һоким ёрдамчиси, профилактика инспектори, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, ижтимоий ходим ва солиқ инспектори – бевосита ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектлар. Qoraqalpog‘iston Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят, туман, шаҳар һокимликлари, давлат органлари ва идоралари «Ижтимоий профилактика һафталиги» ташкилчилари һисобланади. Бу жараёнда бандлик органи ходими, тиббиёт ходими, мактаб директори ва мактаб психологи, инспектор-психолог, шунингдек, ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектларнинг мурожаатига асосан жалб этиладиган туман (шаҳар)

даражасидаги бошқа давлат органлари ва ташкилотлари ходимлари ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширишга ко‘маклашувчи шахслар һисобланади. ПQ-1-сон қарор билан о‘рнатилган тартибга мувофиқ маҳаллаларда жиноятчиликнинг барваqt олдини олиш бо‘йича самарали тизимни йо‘лга до‘йишга қаратилган манзилли ишларни ташкил этиш мағсадида 2026 йилда һудудлар масъул раҳбарлар ва муассасаларга бириктирилган.

(б) заруриятдан келиб чиқсан һолда нафталик доирасида бошқа давлат ва нодавлат ташкилотларнинг масъуллари һам иштирок этишга жалб этилиши мумкин.

Ижтимоий профилактикага оид тадбирлар, ииг‘илишлар ёки муҳокамалар жараёнида ко‘тарилаётган масалаларни самарали һал этиши учун, агар бунга эҳтиёж юзага келса, мазкур масалаларга бевосита ёки билвосита алоқадор бо‘лган бошқа давлат органлари һамда нодавлат нотижорат ташкилотларининг ваколатли (масъул) вакиллари иштирок этиши учун таклиф қилинади.

Масалан, Камбаг‘алликни қисқартириш ва бандлик органи ходими - банд бо‘лмаган ёки доимий даромад манбаига эга бо‘лмаган ишсиз шахсларни ишга жойлаштиришда иштирок этади. Тиббиёт ходими спиртли ичимликлар, гиёҳвандлик воситалари, психотроп ёки инсон аql-иродасига таъсир этувчи бошқа моддаларга қарам бо‘либ долган шахслар, парваришга муҳтож ёлг‘из кексалар, ногиронлиги бо‘лган ва оғ‘ир касалликка чалинган шахсларни даволанишини ташкил қилишда қатнашади. Мактаб директори, мактаб психологи ва инспектор-психолог мунтазам тазијиқ ва зо‘равонликка учраб келаётган о‘кувчилар, қаровсиз ва назоратсиз долган, шунингдек,

g‘айриижтимоий хулқ-атворли о‘кувчилар, спиртли ичимликлар, гиёһвандлик воситалари, психотроп ёки инсон аql-иродасига таъсир этувчи бошқа моддаларга қарам бо‘либ долган о‘кувчилар, қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа о‘йинларга ружу қо‘йган о‘кувчилар билан ижтимоий мослаштириш дастурларини амалга оширишда иштирок этади. Ижтимоий мослаштириш дастурларини амалга оширишга ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектларнинг мурожаатига асосан маҳалла фаоллари, имом-хатиб, отинойилар ва бошқа шахслар таклиф этилиши мумкин.

8.«Ижтимоий профилактика һафталиги» доирасида қуйидаги тадбирлар ташкил этилади:

(а) ижтимоий профилактика объектлари һисобланган ва мазкур тоифага тушиш эҳтимоли бо‘лган шахслар таклиф қилиниб, уларнинг муаммолари о‘рганиш ва һал этишга алоҳида эътибор қаратилади;

Ижтимоий профилактика объекти бо‘лган шахслар (муаммоли шахслар ёки мойиллар) олдиндан аниqlанади. Улар билан муаммонинг хусусиятидан келиб чишиб, маҳалла етилигининг тегишли шахслари томонидан алоҳида суҳбатлар о‘тказилади, тушунтириш ишлари олиб борилади, муаммолари о‘рганилади. Шу асосда, ижтимоий профилактика һафталиги доирасида қуйидаги ишлар амалга оширилади:

Ижтимоий профилактика объекти бо‘лган шахслар билан манзилли ишлаш бо‘йича о‘тказиладиган тадбирлар:

-профилактик һисобда турган шахслар билан индивидуал суҳбатлар;

-нотинч ва кам таъминланган оилаларга ташриф;

- вояга етмаганлар билан психологик сұхбатлар;
- фуқароларга бепул һуқуций маслаһатлар;
- «қонун ва ёшлар» мавзусида давра сұхбатлари;
- мурожаатларни жойида о‘рганиш ва имкон қадар һал этиш;

-меһнат ярмаркалари, касб-хунар бо‘йича маслаһат ва учрашувлар.

(б) о‘рганиш натижалари бо‘йича мурожаатнинг тегишлилигига қараб һуқуций маслаһатлар бериш билан бир ваqtда масалани жойида һал этишга устуворлик берилади;

Фуқаронинг һар қандай мурожаати (шикоят, таклиф, ариза) қабул қилинади. Бу мурожаатлар жойида ва тезкор ко‘риб чицилади. Муаммо имкон қадар о‘ша жойнинг о‘зидаги (чо‘змасдан) һал қилинади, бунда ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектларга амалий ва бошқа ёрдам ко‘рсатиш:

а) туман (шахар) даражасида:

маһалла раисининг фаолияти — О‘збекистон маһаллалари уюшмасининг туман (шахар) бо‘лимлари;

ноким ёрдамчисининг фаолияти — туман (шахар) камбаг‘алликни қисқартириш ва бандликка ко‘маклашиш бо‘лимлари;

профилактика инспекторининг фаолияти — туман (шахар) ички ишлар органларининг һуқуqбузарликлар профилактикаси бо‘линмалари;

хотин-қизлар фаолининг фаолияти — Оила ва хотин-қизлар қо‘митасининг туман (шахар) бо‘лимлари;

ёшлар етакчисининг фаолияти — Ёшлар ишлари агентлигининг туман (шахар) бо‘лимлари;

ижтимоий ходимнинг фаолияти — туман (шаҳар) «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари;

солиқ инспекторининг фаолияти — туман (шаҳар) солиқ инспекциялари томонидан;

б) вилоят даражасида Qoraqalpog‘iston Республикаси Kambag‘allikni qisqaartiresh va bandlik vazirligi, viloyatlar va Toshkent shahri kambag‘allikni qisqaartiresh va bandlik boşqarmalari, Qoraqalpog‘iston Республикаси Ichki ishlar vazirligi, Toshkent shahar va Toshkent vilojati ichki ishlar boş boşqarmalari hamda viloyatlar ichki ishlar boşqarmalari hyquqbuzarliklar profilaktikasi boşqarmalari, Qoraqalpog‘iston Республикаси Oila va хотин-лизлар до‘mitasi, viloyatlar hamda Toshkent shahar oila va хотин-лизлар boşqarmalari, O‘zbekiston manallalari uyoşmasinинг, Ёшлар ishlari agentliginинг, Ijtimoiy himoya milliy agentliginинг Qoraqalpog‘iston Республикаси, viloyatlar va Toshkent shahar boşqarmalari, Qoraqalpog‘iston Республикаси, viloyatlar va Toshkent shahar soliq boşqarmalari томонидан;

в) республика даражасида O‘zbekiston Республикаси Kambag‘allikni qisqaartiresh va bandlik vazirligi, Ichki ishlar vazirligi, O‘zbekiston manallalari uyoşmasi, Oila va хотин-лизлар до‘mitasi, Ёшлар ishlari agentligi, Ijtimoiy himoya milliy agentligi va Soliq до‘mitasi томонидан амалга оширилади.

(в) маблаг‘ билан бо‘лиқ бо‘лган масалалар бо‘йича тегишли ташкилотлар, банкларни жалб қилган һолда уларни һал этиш чоралари ко‘рилади;

Ушбу банд Республика manallalariда «Ижтимоий профилактика haftaliigi»ни ташкил этиш жараёнида

молиявий ресурслар билан боди-лиқ барча масалаларни тизимли ва самарали һал қилишга қаратилган.

Ушбу банд қуидаги вазифаларни бажарышни талаб қиласы: махалладаги ижтимоий профилактика тадбирларини амалга ошириш учун зарур боғлан маблаг‘ни аниқлаш, молиявий ресурсларни самарали тақсимлаш ва уларни назорат қилиш, тегишли ташкилотлар, шу жумладан банклар ва махалла молиявий тизими билан һамкорликни йоғлаша қоғайиш. Мақсад – махалла даражасида амалга ошириладиган һар бир чора-тадбирнинг молиявий таъминоти кафолатланган боғлиши, маблаг‘ етишмовчилиги туфайли ишлар тоғхтаб долмаслигини таъминлашдир.

Банд банк ва бошқа молиявий ташкилотларни жалб қилган һолда молиявий масалаларни һал қилишни назарда тутади. Бу, айниқса, ижтимоий профилактика нафталиги доирасида амалга ошириладиган лойиһалар, микрокредитлар, яшил һудудлар яратиш, иш орнларини очиш ва тадбиркорликни қоғлаб-қувватлаш учун муһимдир.

«Махаллада саноат ва хизмат» лойиһаси доирасида 10 мингдан зиёд ишлаб чиқариш ва хизмат коғрсатиши лойиһаларини ишга тушириш учун 5 триллион соғм кредит берилади. Кредит фоизининг миллий валютада 10 фоизгача, хорижий валютада 4 фоизгача боғлан қисми Тадбиркорлик компанияси томонидан қоплаб берилади, бюджетдан эса 400 миллиард соғм ажратилади. Шу билан банклар ва молиявий ташкилотлар орғали маблаг‘лар самарали тақсимланади.

Махалладаги чора-тадбирларни бажарыш учун етарли маблаг‘ манбаларини аниқлаш, бунда банклар, махалла банки, депутатлар ташаббуси, тадбиркорлик ташкилотларини жалб қилиш талаб этилади. Нар бир

маблаг‘ сарфи, унинг манбай ва натижаси назорат цилинади. Шу тариқа, маблаг‘лар самарали ишлатилади ва исроф олди олинади. Мажаллада яшил ҳудуд яратиш, микролойиҳаларни амалга ошириш, тадбиркорлик ва хизмат ко‘рсатиш лойиҳаларини молиялаштириш имконияти яратилади.

Ижрочилар сифатида мажалла фуқаролар йиг‘ини, туман ҳокимлиги, депутатлар, мажалла банкирлари ва бошقا молиявий ташкилотлар белгиланган. Молиявий манбалар эса туман ва вилоят бюджети, мажалла бюджети ва жамғ‘армалари, депутатлар томонидан ажратилган маблаг‘, даромадлар прогноздан ошган қисми, ижарага берилган экин ерлар, банк кредитлари ва тадбиркорлик фондларини о‘з ичига олади. Нар бир чора-тадбир учун маблаг‘нинг манбай ва миқдори аниқ ко‘рсатилади, бу эса молиявий шаффофондларни таъминлайди.

Қайси мажалла раиси, ҳоким ёрдамчиси ва мажалла банкири лойиҳа қилиб, уни асослаб берса, зарур маблаг‘ни олиш имконияти шаклланади. Бу эса бюджет маблаг‘ларини самарали ишлатишда лойиҳавий ёндашув бо‘лади.

Умуман олганда, ушбу банд мажаллаларда ижтимоий профилактика нафталигини самарали ва молиявий жинаатдан таъминланган ҳолда о‘тказишни кафолатлайди. Бу молиявий ресурсларни жалб қилиш, назорат қилиш ва самарали тақсимлаш орғали мажалла инфратузилмасини ривожлантириш, яшил ҳудудлар ва микролойиҳаларни яратиш, иш о‘ринлари очиш ва тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли ижтимоий фаровонлигини ошириш имконини беради. Шу тариқа, банд мажалла даражасидаги чора-тадбирларни амалга оширишда молиявий манбаларни

то‘лиқ, тизимли ва шафдоф йо‘л билан жалб қилишни таъминлайди.

(г) ишсизларни ишга жойлаштириш мақсадида ҳудуддаги тадбиркорлик субъектлари жалб қилинади;

«Ижтимоий профилактика һафталиги» доирасида ишсизларни ишга жойлаштириш мақсадида ҳудуддаги тадбиркорлик субъектларини жалб қилиш тадбирини амалга оширишда мажалла еттилиги аввало мажаллада ишсиз юрган, доимий иш жойига эга бо‘лмаган фуқароларни аниqlаб, уларнинг сони, ёши, касби, меҳнат тажрибаси ва ғайси соҳада ишлаш истаги борлигини о‘рганади. Шу маълумотлар асосида ишсиз фуқароларнинг аниқ ро‘йхати шакллантирилади. Кейин мажалла ҳудудида фаолият юритаётган тадбиркорлик субъектлари, кичик корхоналар, устахоналар, савдо ва хизмат ко‘рсатиш шоҳобчалари билан боб‘ланиб, уларда мавжуд ёки ячин ваqtда очилиши мумкин бо‘лган бо‘ш иш о‘ринлари һақида маълумот то‘планади. Мажалла еттилиги тадбиркорларга «Ижтимоий профилактика һафталиги»нинг мақсадини тушунтириб, мажаллада ишсиз фуқароларни иш билан таъминлаш орқали ижтимоий муаммоларни камайтириш муҳимлигини изоҳлайди һамда уларни һамкорликка жалб қиласди. Шундан со‘нг ишсиз фуқаролар билан тадбиркорлар о‘ртасида учрашувлар ташкил этилиб, уларга иш шартлари, маош миқдори, иш вақти ва талаблар һақида то‘g‘ридан-то‘g‘ри маълумот берилади. Зарур һолларда мажалла еттилиги бандлик бо‘лими билан һамкорликда ишга жойлаштириш учун расмий йо‘лланмалар олинишини таъминлайди. Шу билан бирга, ёшлар, хотин-қизлар ва кам тажрибали фуқаролар учун о‘қиб-о‘рганиб ишлаш имкониятлари

бо‘йича тадбиркорлар билан келишувлар цилинади. Мажалла еттилиги ишга жойлашган фуқароларнинг иш бошлаганини назорат цилиб, уларнинг муаммолари бо‘лса тадбиркорлар билан биргаликда ҳал этишга наракат цилади. Мазкур ишлар натижасида ишсиз фуқароларнинг иш билан таъминланишига, тадбиркорларнинг ишчи кучига бо‘лган эҳтиёжи ғондирилишига ва мажаллада ижтимоий барқарорликни мустаҳкамлашга эришилади.

(д) ишсизларга тадбиркорлик фаолияти билан шуд‘улланиш бо‘йича бизнес лойиҳалари таклиф цилиниб, унинг бошланг‘ич сарф-харажатлари юзасидан тегишли ко‘мак ко‘рсатилади;

«Ижтимоий профилактика нафталиги» доирасида ишсиз фуқароларни тадбиркорлик фаолиятига жалб цилиш бо‘йича тадбирни амалга оширишда мажалла еттилиги аввало мажаллада ишсиз юрган, о‘з ҳисобидан иш бошлаш истаги бор бо‘лган фуқароларни аниqlаб, улар билан суҳбат о‘тказади ва қайси йо‘налишда тадбиркорлик цилишга қизиқиши борлигини о‘рганади. Шу асосда ишсизларга содда, ҳаётда до‘ллаш мумкин бо‘лган бизнес лойиҳалар таклиф этилади, масалан, уй шароитида тикувчилик ёки қандолатчилик, сервис хизматлари, савдо, қишлоқ хо‘жалиги, паррандачилик ёки ҳунармандчилик каби йо‘налишлар тушунтирилади. Мажалла еттилиги нар бир таклиф цилинаётган бизнес лойиҳа бо‘йича уни бошлаш учун қанча бошланг‘ич сарф-харажат керак бо‘лишини, яъни асбоб-ускуна, хомашё, ижара ёки бошқа зарур маблаг‘лар ҳақида фуқароларга содда тилда изоҳлаб беради. Шу билан бирга, ушбу сарф-харажатларни қоплаш учун давлат томонидан берилаётган имтиёзли кредитлар, субсидиялар,

грантлар ёки моддий ёрдам турлари haқида маълумот бериб, фуқароларни банклар, бандлик органлари ва тегишли ташкилотлар билан бод‘лайди. Mahалла еттилиги ҳужжатларни тайёрлаш, ариза ёзиш, бизнес режани расмийлаштириш каби жараёнларда ham амалий ёрдам ко‘рсатади. Тадбиркорликни бошлаган фуқароларнинг фаолиятини дастлабки босқичда кузатиб бориб, юзага келиши мумкин бо‘лган муаммоларни hal этишда маслаҳат беради ва тегишли идоралар билан hamкорлик қилади. Мазкур ишлар натижасида ишсиз фуқаролар о‘з даромад манбанин яратиш имкониятига эга бо‘лади, mahаллада ишсизлик камаяди ва aҳолининг ижтимоий фаоллиги ортади.

(ж) Qoraқалпог‘истон Республикаси, вилоят ва Тошкент шаҳри даражасидаги раҳбарларнинг шахсий қабули (har бир туман (шаҳар)да) ташкиллаштирилади;

Aҳоли мурожаатларини бевосита о‘рганиш ва уларга ечим топишга қаратилган муҳим ташкилий чора назарда тутилган. Яъни, Qoraқалпог‘истон Республикаси, вилоят ва Тошкент шаҳри даражасидаги раҳбарларнинг шахсий қабуллари har бир туман ва шаҳарда алоҳида ташкил этилади. Бу фуқароларга о‘з муаммо ва таклифларини юори даражадаги раҳбарларга то‘g‘ридан-to‘g‘ри етказиш имконини беради. Шу орғали жойлардаги ижтимоий, иқтисодий ва hуқуций масалаларни чуқур о‘рганиш таъминланади. Мазкур қабуллар раҳбарларнинг масъулиятини ошириш, муаммоларни манзилли ва тезкор hal этиш hamда aҳоли ишончини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

(з) меҳнат, банк ва ижтимоий хизматлар ярмаркалари о‘тказилади (вилоят, туман ва шаҳар

ҳокимларининг шахсий қабул кунларида ташкиллаштирилади);

«Ижтимоий профилактика нафталиги» доирасида меҳнат, банк ва ижтимоий хизматлар ярмаркаларини о‘тказиш тадбирини амалга оширишда маҳалла еттилиги аввало ушбу ярмаркалар вилоят, туман ва шаҳар ҳокимларининг шахсий қабул кунларига мос ҳолда қайси сана ва жойда ташкил этилишини аниqlаб олади. Шундан со‘нг бандлик бо‘лими, банк муассасалари, ижтимоий ҳимоя органлари ҳамда тегишли давлат идоралари билан келишган ҳолда уларнинг ярмаркада иштирок этишини таъминлайди. Маҳалла еттилиги аҳолини ушбу ярмаркаларга жалб қилиш мақсадида олдиндан тушунтириш ишларини олиб боради, яъни маҳаллада ишсиз юрган фуқаролар, тадбиркорлик қилиш истагида бо‘лганлар, ижтимоий ёрдамга муҳтож оиласарга ярмарка о‘тказилиши, у ерда қандай хизматлар ко‘рсатилиши ва қандай муаммоларни жойида ҳал қилиш мумкинлиги нақида маълумот беради.

Ярмарка жараёнида меҳнат органлари томонидан бо‘ш иш о‘ринлари таклиф қилиниб, ишсиз фуқароларни ишга жойлаштириш бо‘йича йо‘ланмалар берилади, банклар томонидан эса имтиёзли кредитлар, микрокредитлар ва молиявий хизматлар юзасидан тушунтиришлар берилади. Ижтимоий ҳимоя идоралари аҳолига нафақа, моддий ёрдам, «Темир дафтари», «Аёллар дафтари», «Ёшлар дафтари» орғали ко‘рсатиладиган ижтимоий хизматлар нақида маълумот бериб, зарур нужжатларни расмийлаштиришда амалий ёрдам ко‘рсатади. Маҳалла еттилиги ярмарка давомида фуқароларни тегишли мутахассисларга йо‘налтириб, уларнинг мурожаатлари тингланиши ва масалалари имкони

борича шу жойнинг о‘зида ҳал этилишига ко‘маклашади. Мазкур тадбир орқали аҳолининг давлат органлари билан бевосита мулоқоти таъминланади, ишсизликни камайтириш, тадбиркорликни қо‘ллаб-қувватлаш ва ижтимоий хизматлардан фойдаланиш имкониятлари кенгаяди.

(и) sog‘лом турмуш тарзига тарғ‘иб қилиш ва маданий ҳордиқ чиқаришга қаратилган тарғ‘ибот кампаниялари о‘тказилади;

Сог‘лом турмуш тарзига тарғ‘иб қилиш ва маданий ҳордиқ чиқаришга қаратилган тарғ‘ибот кампанияларини о‘тказиш — жамият аъзолари, айниқса ёшлар онгидагисини, руҳий ва маънавий саломатликни уйғ‘ун ривожлантириш г‘оясини шакллантиришга хизмат қиласади. Бундай кампаниялар орқали инсонларни заарли одатлардан воз кечиш, муентазам жисмоний фаоллик билан шуд‘улланиш, то‘ғ‘ри овқатланиш, стрессни бошқариш ва фаол дам олишга ундаш мақсад қилиб до‘йилади. Шу билан бирга, маданий ҳордиқ чиқаришга йо‘налтирилган тадбирлар — театр, кино, музей, кутубхона, концерт дастурлари, спорт-маданий фестиваллар ва оммавий сайиллар— инсоннинг эстетик дири, маданий тафаккури ҳамда ижтимоий фаоллигини оширади. Бу эса бо‘ш ваqtни мазмунли ташкил этиш, ижтимоий изоляция ва руҳий чарвоғнинг олдини олишга хизмат қиласади.

Умуман олганда, бундай тарғ‘ибот кампаниялари sog‘лом жамиятни шакллантириш, аҳоли haёт сифати ва фаровонлигини ошириш, салбий ижтимоий иллатларга қарши профилактик таъсир ко‘рсатишнинг самарали механизми ҳисобланади. Улар давлат ва жамоат институтлари, таълим муассасалари ҳамда фуқаролик

жамияти тузилмалари о‘ртасидаги намкорликни мустаҳкамлаб, барқарор ижтимоий ривожланишга хизмат силади.

(к) маҳаллалардаги ижтимоий профилактика объектларини аниқлаш, уларга ижтимоий профилактика тадбирларини о‘тказиш учун хulosалар шакллантириш ва ижрога йо‘налтириш («маҳалла еттилиги» томонидан) чоралари ко‘рилади;

Маҳаллада ижтимоий профилактика обьекти бо‘лган шахслар (назоратсиз ёшлар, ишсизлар, низоли оиласалар ва h.k.) аниқланади.

Маҳалла раиси ижтимоий профилактика обьекти бо‘лган шахслар билан профилактик ишларни амалга ошириш учун хulosалар бериш, биритирилган ижтимоий профилактика обьектлари бо‘лган шахслар билан тегишлилиги бо‘йича маҳалла еттилиги доирасида олиб борилаётган ишларни таҳлил қилиб, якуни бо‘йича до‘шимча хulosса бериш, фуқаролик ва жиноят ишлари бо‘йича судлардан уларда ко‘рилаётган ишлар доирасида низолашаётган томонлар haқидаги маълумотларни олиб, таҳлил асосида о‘заро низолари саqlаниб колаётган шахслар бо‘йича тегишли ишларни амалга оширилишини ташкил этади.

Шу асосда, маҳаллада ким билан, қандай ишлаш кераклиги аниқланади. Якунда, маҳалла еттилиги томонидан аниқ чоралар (тушунтириш ишлари олиб борилади, огоҳлантиради, ёрдам ко‘рсатади, керак бо‘лса, тегишли ташкилотларга йо‘налтиради) ко‘рилади.

Бу о‘з навбатида, маҳаллада hyquqбузарликларнинг барваqt олдини олишга, aҳолининг ижтимоий, hyquqий

онгини оширишга, фуқароларни жамиятга жипслаштиришга, иш билан таъминлаш ва бандликни қо‘ллаб-куватлашга хизмат қиласи.

(л) тадбир кунлик таҳлил қилинади ва қабул қилинган фуқаролар, о‘рганилган муаммолар, уларнинг ғанчаси жойида ҳал этилганлиги бо‘йича соҳалар кесимида умумлаштирилган ҳисобот шакли юритилади;

Нар куни қилинган ишлар самарадорлиги аниqlаш ва қилинган ишларнинг сарғисобини чиқариш учун кунлик таҳлил ишлари олиб борилади. Қабул қилинган одамлар, уларнинг ғандай муаммоси борлиги, қайси соҳада муаммолар ко‘плиги ва шу муаммоларнинг ғанчаси шу жойнинг о‘зида ҳал бо‘лганлиги аниqlанади. Бу ҳолат одамлар билан ишлаш шунчаки гап билан чекланиб долмаслиги, балки нар бир мурожаат аниq ҳисобга олиниши учун киритилган.

Яъни: Тадбирга келиб мурожаат қилган нар бир фуқаро ҳисобга олилади. Неч кимнинг мурожаати «йо‘золиб кетмайди», мурожаат эътиборсиз долмайди. Муаммо нима экани аниq ёзилади. Ишсизлик, ҳужжат муаммоси, оилавий келишмовчилик, сог‘лиқ масаласи, кредит ёки ижтимоий ёрдам билан бод‘лиқ нар бир масала алоҳида қайд этилади. Қайси муаммо жойида ҳал бо‘лди — ко‘рсатиб борилади. Агар масала шу куниёқ ҳал қилинса (масалан, ҳужжат қабул қилинса, ишга йо‘налтирилса, маслаҳат берилса), бу алоҳида белгилаб қо‘йилади. Нал бо‘лмаган масалалар назоратга олилади. Нал бо‘лмаган муаммолар ёзиб қо‘йилади ва улар кейинчалик қайси идора томонидан, қайси муддатда ҳал қилиниши аниq қилиб белгиланади.

Нар куни һисоб-китоб қилинади. Кун охирида қанча одам қабул қилингани, нечта муаммо ко‘рилгани, соҳалар бо‘йича тақсимоти ва қанчаси һал бо‘лганлигига аниқлик киритилади. Бу банд одамларнинг мурожаатлари бекорга кетмаслиги, идоралар иши оғ‘заки ва қуруқ ваъдаларга эмас, аниқ натижага қараб баҳоланиши, масъуллар «иш қилдик» деб эмас, қанча муаммо һал қилинганига аниқлик киритилади.

(м) һафталик якунида барча һисоботлар умумлаштирилди ва эришилган натижалар оммавий ахборот воситалари (ижтимоий тармоqlар)да ёритилади;

«Ижтимоий профилактика һафталиги» тугагач, о‘ша һафта давомида қилинган барча ишлар сарғисоб қилинади, таҳлил қилинади ва қандай натижа бо‘лгани оммавий ахборот воситалари орқали халққа маълум қилинади.

Бунинг учун нар куни юритилган һисоботлар жамланади:

- қанча фуқаро қабул қилингани,
- қандай муаммолар ко‘рилгани,
- қанчаси жойида һал этилгани,
- қайси масалалар назоратга олингани

Натижалар таҳлил қилинади:

- қайси муаммолар ко‘п экани,
- қайси соҳалар яхши ишлагани,
- қаерда камчилик бо‘лгани

Натижалар халққа эълон қилинади: Қилинган ишлар телевидение, газета, интернет сайтлар, ижтимоий тармоqlар орқали аҳолига етказилади.

Бу эса қуйидаги ижобий жиҳатларга эга:

- одамлар давлат идоралари ишини ко‘риб туради;

- ким ишлаяпти, ким сусткашлик қиласяпти — аниқ бо‘лади;

- фуқароларнинг ишончи ортади;
- масъуллар очиқ ишлашга мажбур бо‘лади;
- «ко‘збо‘ямачилик»ка йо‘л қолмайди.

Нафта давомида қилинган ишларнинг ОАВ орғали ёритилиши натижасида қилинган ишлар то‘г‘рисида битта маҳалла эмас, бутун жамоатчилик хабардор бо‘лади; яхши ишлаганлар ибрат қилиниб, суст ишлаганларга эса огоҳлантириш бо‘лади. Бу эса о‘з-о‘зидан бу һам раг‘бат, һам назорат вазифасини бажаради.

(н) һафталикни ташкил этиш давомида зарурият ва аҳолининг мурожаатидан келиб чиқсан һолда бошқа тадбирлар һам о‘тказилиши мумкин.

«Ижтимоий профилактика һафталиги»ни о‘тказиш пайтида, агар шундай эҳтиёж туг‘илса ёки аҳолининг мурожаатлари шуни талаб қилса, режада бо‘лмаган до‘шимча тадбирлар һам ташкил этилиши мумкин. Нафталик тадбирларини қатъий қолипга солиб бо‘лмайди, балки аҳолининг нацийи муаммолариға қараб мослашувчан бо‘лиши лозим. Аҳоли нимага муҳтож бо‘лса, шу масалага эътибор қаратилиб, «режада йо‘қ эди» деб муаммони четлаб о‘тиш мумкин эмас;

Qандай һолларда до‘шимча тадбирлар о‘тказилади?

- ишсизлик, ижтимоий ёрдам, кредит, оилавий муаммолар, ҳужжат масалалари бо‘йича мурожаатлар ко‘п бо‘лса;

- кутилмаган муаммо аниqlанса; масалан: бир нечта оилада бир ваqtда низо чиқиши, ёшлар орасида салбий һолатлар, хавфли шароитда яшайтган оилалар аниqlаниши.

- Аҳолининг қо‘шимча тақлифлари асосида қо‘шимча тадбирлар ташкил этилиши;

Qандай қо‘шимча тадбирлар ташкил этилиши мумкин?

- қо‘шимча қабул кунлари
- уйма-уй юришлар
- һуқуций ёрдам бериш
- психологик суҳбатлар
- ёшлар ёки хотин-қизлар билан алоҳида учрашувлар
- ижтимоий ёрдам ко‘рсатиш тадбирлари

Бу халқ учун нима фойда беради?

- Нар бир муаммо эътиборсиз долмайди;
- давлат идоралари аҳолига мослашиб ишлайди;
- «режада йо‘қ» деган баҳона бо‘лмайди;
- муаммолар вақтида олди олинади;
- маҳаллада тинчлик ва барқарорлик сақланади.

9. Маҳаллаларда аҳолининг һуқуций онги ва маданиятини ошириш, сог‘лом турмуш тарзига тарғ‘иб қилиш ва маданий һордиқ чиқаришига қаратилган тарғ‘ибот кампаниялари аҳоли сони ва жойлашувидан келиб чиқсан һолда бештагача маҳаллани бирлаштирган һолда о‘тказилиши мумкин.

Ушбу янги тартибининг асосий мақсади маҳаллаларда о‘тказиладиган ижтимоий-маърифий тадбирларни қуруқ расмиятчиликдан чиқариб, уларни аҳоли учун нацийи манфаат келтирадиган ва одамларнинг ко‘нглидан жой оладиган таъсирчан кампанияларга айлантиришдан иборатдир. Илгари нар бир маҳалла о‘з һолиша, имконияти доирасида кичик-кичик тадбирлар о‘тказган бо‘лса, эндиликда аҳоли сони ва жойлашувига қараб бештагача

маҳаллани бирлаштириш тизими жорий этилмоқда. Бу усул биринчи навбатда давлат ресурсларидан, яъни маблаг‘ ва ваqtдан оцилона фойдаланиш имконини беради. Бунда тардоқ ҳолда кичик тадбирлар о‘тказиш о‘рнига, барча куч ва имкониятлар бир нутгага жамланади, бу эса тадбирга энг сара ҳуқуқшуносларни, малакали шифокорларни ва халқ суйган таниқли санъаткорларни жалб этишга шароит яратади. Натижада тадбирларнинг қамров даражаси кенгайиб, уларнинг сифати ва самарадорлиги сезиларли даражада ошади, бу эса аҳолининг ҳам ҳуқуций билимини оширишга, ҳам маданий ҳордиқ чиқаришига хизмат қилади.

Энди бешта маҳалла учун алоҳида-алоҳида бешта кичик тадбир о‘тказиб ваqt ва ресурс сарфланмайди, аксинча, уларнинг имкониятлари бирлаштирилиб, битта катта ва юори савияли байрам тадбири ташкил этилади. Бундай ёндашув тадбирга энг сара маъruzачиларни, таниқли маданият арбобларини ва тажрибали тиббиёт мутахассисларини таклиф қилиш имконини беради, натижада одамлар учун қизиқарли ва фойдали муҳит яратилади. Qо‘шни маҳаллалар аҳолисининг бир майдонда то‘планиши эса ҳудуддаги аҳилликни мустаҳкамлашга, қо‘шниларнинг о‘заро танишиб, тажриба алмашишига хизмат қилади. Бундай йирик тадбирлар маҳаллалар ичидаги энг қулай ва кенг жойларда, масалан, замонавий маҳалла гузарларида, маҳаллий истироҳат боб‘ларида ёки кенг мактаб залларида о‘тказилади. Шу тариқа, тадбирлар шунчаки ҳисобот учун эмас, балки аҳолининг маданий ҳордиқ чиқариши ва ҳуқуций билимини ошириши учун ҳақиций имкониятга айланади. Ушбу тизимда учта муҳим йо‘налиш — ҳуқуций билим, саломатлик ва маданий ҳордиқ

бир-бирига узвий бод‘ланган бо‘либ, уларнинг асосий мақсади мажалла аҳлига ҳар томонлама қулайлик яратишдир. Тадбирлар давомида Конституция ва ғонунлардаги янгиликлар, хусусан, «мажалла еттилиги»нинг ваколатлари аҳолига содда тилда тушунтирилади, шу билан бирга оммавий спорт мусобақалари ва бепул тиббий ко‘риклар орқали сог‘лом турмуш тарзи тарг‘иб қилинади. Концерт дастурлари ва маърифий кечалар эса одамларнинг кайфиятини ко‘тариб, мазмунли ҳордиқ чиқаришларига хизмат қиласиди.

Мазкур тартиб давлат идораларига тарг‘ибот ишларини шунчаки ҳисобот учун эмас, балки кенг ко‘ламли ва одамларга ҳақиқатда таъсир қиласидиган шаклда ташкил этиш имконини беради. Бу «мажаллабай» ишлаш тизимининг янада ривожланган ва тартибли босқичи бо‘либ, унинг натижасида ваqt, маблаг‘ ва мутахассислар кучи тежалади. Бир неча мажалланинг бир майдонда то‘планиши эса тадбирларнинг жуда жонли о‘тишини ва тарг‘ибот ишлари бир ваqtнинг о‘зидаги бутун бир ҳудудни қамраб олишини таъминлайди. Мажаллаларда аҳолининг ҳуқуций онги ва маданиятини ошириш нафақат маърузалар о‘чиш, балки аҳолини бевосита жараёнга жалб қилиш орқали амалга оширилади. Қуйида ушбу йо‘налишда о‘тказилиши мумкин бо‘лган амалий тадбирларро‘йхати келтирилган: Мажаллаларда о‘тказиладиган тадбирлар энди нафақат қизиқарли, балки ҳар бир хонадон учун фойдали бо‘лади. Биринчи навбатда, «Адлия мажаллада» очиқ мулоқотлари доирасида нотариус ва адвокатлар мерос, уй-жой ёки нафақа каби масалаларда бепул ҳуқуций маслаҳатлар беришади, шунингдек, ко‘чма давлат хизматлари орқали ҳужжат

ишларини мажалланинг о‘зидаги ҳал қилиш имкони яратилади. Ёшлар ва аёллар учун «Нуқуқ билимдонлари» ва «Менинг мажаллам — менинг қонуним» каби викторина ва саҳна ко‘ринишлари ташкил этилиб, қонунлар зерикарли маъruzалар эмас, балки жонли о‘йинлар орқали о‘ргатилади. Мажалла еттилиги, айниқса профилактика инспектори ва хотин-қизлар фаоли фирибгарликдан һимояланиш бо‘йича тушунишиш ишларини олиб боради, сайёр суд мажлислари эса алимент ёки оиласвий низоларни мажалланинг о‘зидаги ко‘риб чишиб, барча учун ибратли дарс бо‘лади.

Мажалла идораларида янги қонунлар хақида содда инфографикалар ва QR-кодли маълумотлар тахтаси о‘рнатилиб, Телеграм гуруҳларига қисса ва тушунарли видеороликлар жойлаб борилади. Бештагача мажалла бирлашган ҳолда о‘тказиладиган йирик тадбирларда эса ҳуқуций мавзудаги концертлар, совринли викториналар ва спорт марафонлари ташкил этилади. Бундай марафон г‘олибига эса нафақат совг‘алар, балки энг керакли ҳуқуций адабиётлар то‘плами ҳам берилади. Бу каби тадбирлар мажалла аҳлини бирлаштириш билан бирга, уларнинг о‘з ҳуқуқларини яхши билишига ва хавфсиз яшашига хизмат силади. Мажаллада sog‘лом турмуш тарзини тарз‘иб қилишнинг асосий мақсади — ҳар бир инсоннинг ҳам жисмонан, ҳам рӯҳан тетик бо‘лишини таъминлаш, касалликка чалинмаслик йо‘лларини о‘ргатиш ва жамиятда sog‘лом ҳаёт тарзини одатга айлантиришдир. Бу жараённинг энг муҳим жиҳати шундаки, энди бор эътибор фақат касалликни даволашга эмас, балки унинг олдини олишга қаратилади. Сог‘лом ҳаёт кечириш деганда, одамларнинг кундалик ҳаётида ко‘проқ ҳаракат қилиши, то‘ғри

овқатланиши, тозаликка риоя этиши ва заарли одатлардан бутунлай воз кечиши тушунилади. Агар ҳар бир киши о‘з sog‘лиг‘ига масъулият билан ёндашса, дори-дармон ва даволанишга кетадиган ортиқча харажатлар тежалади, одамларнинг иш унумдорлиги ортади ва ҳаёт сифати яхшиланади.

Маҳаллаларда бундай муҳитни яратиш, айниқса, ёш авлодни ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялашда катта аҳамиятга эга. Одамлар о‘ртасида sog‘лом турмуш тарзини шакллантириш орғали жамиятда ҳамжинатлик кучаяди ва келажакда барқарор ижтимоий-иқтисодий ривожланиш учун мустаҳкам пойдевор яратилади. Сог‘лом турмуш тарзи фақат шиорлар билан эмас, балки ҳар кунги одатлар билан шаклланади. Шу сабабли маҳалладаги тарғ‘ибот ишлари шунчаки гап эмас, балки одамлар о‘з ко‘зи билан ко‘радиган ва бевосита қатнашадиган ҳаракатлардан иборат бо‘лиши лозим. Бу борада маҳаллаларда қуйидаги амалий тадбирларни о‘тказиш тавсия этилади: Биринчи навбатда, «Эрталабки sog‘лом қадам» акцияси ва очиқ спорт соатлари орғали аҳолини биргаликда бадантарбия қилишга одатлантириш мумкин. «Шифокор маслаҳати» ва тиббий текширув кунларида эса мутахассислар маҳаллага келиб, одамларнинг sog‘лиг‘ини бепул ко‘рикдан о‘тказади. Шунингдек, sog‘лом овқатланиш бо‘йича маҳорат дарсларида кам туз ва кам ёг‘ли таомлар тайёрлаш сирлари о‘ргатилади. «Бир кун — бир одат» тамойили асосида ҳар куни битта янги sog‘лом доидани о‘рганиш, ёшлар о‘ртасида эса «Зарарли одатларга йо‘қ!» каби тадбирлар орғали чекиш ва ичишнинг ёмон оқибатларини тушунтириш муҳимдир. Кексалар учун маҳсус «Sog‘лом ҳаёт клуби» ташкил этилиб,

уларнинг ёшига мос машqlар ва суҳбатлар уюштирилади. Бундан ташқари, маҳалла бо‘йлаб югуриш марафони о‘тказилиб, г‘олиблар раб‘батлантирилади. Бу каби тадбирлар маҳаллада нафақат sog‘лом муҳит яратади, балки одамларнинг узоқ ва баҳтли умр ко‘ришига замин бо‘лади. Махаллаларда ташкил этиладиган маданий тадбирларни шунчаки ваqt о‘тказиш ёки оддий концерт деб ҳисобламаслик керак. Бундай учрашувлар замирида анча чуqур ва хайрли мақсадлар мужассам:

Биринчидан, бу тадбирлар маҳалладошлар о‘ртасидаги меҳр-оқибатни тиклашга хизмат қилади. Нозирги югур-югур замонда до‘шни до‘шни билан ҳол-аҳвол со‘рашишга ваqt топмай долган. Маданий тадбирлар эса одамларни уйидан чиқариб, бир-бири билан дийдорлаштиради, о‘ртадаги совуқчиликни илитиб, маҳалла муҳитини жонлантиради.

Иккинчидан, бу кундалик ташвишлардан чарчаган инсонлар учун руҳий қувват манбаидир. Ро‘зg‘ор кам-ко‘сти, ишдаги чарchoqlар одамни толиқтиради. Махалланинг о‘зидан ташкил этилган бадиий кечалар ёки миллий о‘йинлар инсонга дам беради, кайфиятини ко‘таради ва эртанги кунга янги куч баг‘ишлайди.

Учинчидан, бундай дастурлар ёшлар тарбияси учун жуда муҳим. Уларда фақат о‘йин-кулги эмас, балки миллий қадриятларимиз, оила муқаддаслиги ва одоб-ахлоқ haқида саһна ко‘ринишлари намойиш этилади. Ко‘чада бекор юрган боланинг шундай тадбирга келиб, санъатга қизиқиши ёки фойдали гап эшлиши — тарғиботнинг энг катта ютуғ‘идир.

То‘ртинчидан, бу тадбирлар халқ ва давлат идоралари о‘ртасида самимий ко‘прик вазифасини о‘тайди. Байрам баҳонасида маҳаллага келган раҳбарлар ёки жамоат арбоблари билан расмиятчиликсиз, дилдан суҳбатлашиш

имкони туг‘илади. Одамлар о‘з фикрини ёки муаммосини эркин айта оладиган майдон пайдо бо‘лади.

Хулоса қилиб айтганда, маҳалладаги маданий кампаниялар «инсон қадри учун» деган тамойилнинг амалий ифодасидир. Одамлар о‘злари яшаётган жойда давлатнинг эътиборини ва маданият нафасини ҳис қиласи. Бу эса маҳалладошларни жипслаштириб, юрга бо‘лган меҳр ва ишончни янада мустаҳкамлайди.

а) мазкур тадбир туман (шаҳар) ҳокими томонидан тасдиқланган график асосида о‘тказилади;

Тадбирларнинг туман ёки шаҳар ҳокими томонидан тасдиқланган аниқ режа (график) асосида о‘тказилиши ишнинг тартибли ва масъулият билан бажарилишини таъминлайди. Бу аҳоли учун тадбирларнинг то‘сатдан эмас, балки олдиндан эълон қилинган ва пухта тайёргарлик ко‘рилган нацийий байрам бо‘лишига хизмат қиласи. Жараён давомида тадбир о‘тказиладиган жойни танлашга ҳам алоҳида эътибор берилади. Бунинг учун нудуддаги энг қулай, кенг ва замонавий шароитлари бор масканлар танланади. Бу эса маҳалла аҳлининг маданий ҳордиқ чиқариши ва дам олиши учун муносиб шароит яратади.

(б) тадбир о‘тказиш учун қулай жой танланади ва тадбирни юори савияда ташкиллаштириш учун ҳомийлар жалб этилиши мумкин.

тадбир о‘тказиш учун қулай жой – тадбир иштирокчилари хавфсизлигини, ташкилий-техник имкониятлар ва тадбир мақсадига мослигини ҳисобга олган ҳолда белгиланади.

Qарорда белгиланган яна бир муҳим янгилик – тадбирларга ҳомийлик маблаг‘ларини жалб қилиш имкониятидир. Бу маблаг‘лар тадбирнинг сифатини оширишга, масалан, спорт мусобақалари г‘олибларига қимматбаҳо совг‘алар бериш ёки ёрдамга муҳтож оилаларга моддий ко‘мак ко‘рсатиш каби хайрли ишларга сарфланади.

Шу тариқа, учрашувлар шунчаки қуруқ маъруза эмас, балки аҳолининг ижтимоий муаммолари ҳал бо‘ладиган ва бепул ҳуқуций маслаҳатлар бериладиган жонли мулоқот майдонига айланади.

Хулоса қилиб айтганда, бешта мажалланинг бирлашиб тадбир о‘тказиши до‘шничилик ришталарини бод‘лайди, одамларни жислаштиради ва давлат идораларининг халқда янада ячин бо‘лишини таъминлайди. Бу тизим «Инсон қадри учун» деган г‘оянинг амалдаги ифодаси бо‘либ, аҳолининг ҳуқуций билимини ошириш, сог‘лиг‘ини мустаҳкамлаш ва маънавий дам олишини таъминлайдиган яхлит бир механизмдир.

10. «Ижтимоий профилактика һафталиги» якунини сарнисоб қилган һолда келгусида иш самарадорлигини ошириш мақсадида адлия, суд ва бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан «мажалла еттилиги» учун ижтимоий профилактика бо‘йича қисса муддатли семинар-тренинглар о‘тказилади.

Ижтимоий профилактика тадбирларини амалга ошириш жараёнида вужудга келаётган муаммоларни ҳал этиш, шунингдек, ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектларга амалий ва бошқа ёрдам ко‘рсатиш мақсадида ижтимоий профилактика тадбирлари бо‘йича жойларда семинарлар ташкил этилиши мумкин. Бунда мажаллаларни семинарга жалб қилишда О‘збекистон мажаллалари уюшмасининг туман (шабар) бо‘лимлари фаол иштироки муҳим. Ноким ёрдамчиси фаолиятига услубий ёрдамлашиш туман (шабар) камбаг‘алликни қисқартириш ва бандликка ко‘маклашиш бо‘лимлари томонидан, профилактика инспекторининг фаолиятига туман (шабар)

ички ишлар органлари, хотин-қизлар фаолининг фаолиятига Оила ва хотин-қизлар қо‘митасининг туман (шашар) бо‘лимлари, ёшлар етакчисига Ёшлар ишлари агентлигининг туман (шашар) бо‘лимлари, ижтимоий ходимнинг фаолиятига туман (шашар) «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари, солиқ инспекторига туман (шашар) солиқ инспекциялари томонидан услубий ва амалий ёрдам ко‘рсатилиши лозим. «Мажалла еттилиги» учун ижтимоий профилактика бо‘йича қисса муддатли семинар-тренинглар о‘тказиш режа-жадвали ҳудудий йо‘л хариталарини ишлаб чиқишида мажаллий ҳокимликлар томонидан белгилаб олинади. Семинар-тренингларни ташкил қилишдаги вазифалар, адлия, суд ва бошqa ҳуқуқни муҳофаза силувчи органларни жалб қилиш масалалари ҳал этилади.

Маълумот учун: О‘збекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 3 январдаги «2025 йилда Республика мажаллаларида хавфсиз муҳитни яратиш ва ҳуқуқбузарликларни барваqt олдини олиш тизими самарадорлигини янада ошириш бо‘йича чора-тадбирлар то‘g‘рисида»ги ПQ-1-сон Қарори ижроси доирасида 2025 йил июнь - июль ойларида ҳуқуқбузарликлар профилактиkasига масъул давлат органлари, хусусан **«мажалла еттилиги»нинг 16 642 нафар ходимларининг** ко‘никмалари тренинглар орқали оширилган.